

WERELDSOLIDARITEIT ACW en de CONGOLESE VERKIEZINGEN

In de aanloop naar de verkiezingen in Kongo heeft ACW-Wereldsolidariteit zich niet onbetuigd gelaten. Samen met tal van andere organisaties en NGO's heeft het ACW zich aangesloten bij de campagne "Kongo wil stemmen" van Broederlijk Delen. Het ACW wil de Congolese bevolking blijvend ondersteunen, vooral via het bevorderen van de "société civile". Wereldsolidariteit stuurde 3 internationale waarnemers naar Kongo tgv. de tweede ronde van de presidents- en provinciale verkiezingen. (29/10/06)
Ik was één van hen ...

Mijn bestemming:

Gemena, gelegen in Sud-Ubangi, een deel van de Evenaarprovincie, één van de armste provincies van RDC.

Sud-Ubangi kent 1 echt droogseizoen van ongeveer 3 maanden.

Statistisch is het nu: het regenseizoen.

Scholarisatie: lager onderwijs 37 %
 analfabeten 43 %
 kleuteronderwijs 2,9 %

Er zijn 370 00 kiezers ingeschreven voor de hele regio; er zijn 377 centres de vote (CDV) en 1651 bureaux de vote (BDV). Bij de 1^e ronde was er 74 % participatie in de regio.

resultaten: Bemba 63,7%
 Mobutu 30,5%
 Kabila 1,8%

Zondag 22/10

Een perfecte vlucht met Hewa Bora Airlines brengt ons naar Kinshasa. Aan boord, een Afrikaans sfeertje, met heel wat Congolezen, die naar huis trekken om de verkiezingen mee te maken. De groep waarnemers die in Eurac-verband meereizen, zitten verspreid over het vliegtuig, maar na de vormingsdag van vorige week, ontstaat er toch al een zeker “wij”-gevoel. Piet, Hugo en ik van WSM leren elkaar beter kennen.

Bij het uitstappen in Kinshasa overvalt de warmte je; opdringerige kruiers drummen elkaar bijna omver. Ons taxibusje wordt volgestouwd met bagage en wij moeten maar plaats zoeken! Een rit door donker Kinshasa in een heet busje over bijzonder hobbelige wegen voert ons naar Centre Nganda - conferentiecentrum: een oase in deze broeierige wereldstad. Er is een behoorlijk bed, een douche en nette wc's, zoals ik er de komende week geen meer zal zien! Ik slaap goed in. Insectenspray en muskietennet doen goed hun werk ...

Maandag 23/10 vormingsdag.

Er hangt een los sfeertje in Centre Nganda. Stipt beginnen zit er zeker niet in!

Eenmaal de inleiding achter de rug komt er toch wat sérieux ... père Rigobert Minani, hoofd van het CDCE (Cadre De Concertation de la société civile de la RDC pour l'observation des Elections) samen met Marc-Olivier Herman van Eurac (Europees netwerk van NGO's in Centraal Afrika) slagen erin een degelijke context te schetsen waarin we onze opdracht zullen moeten vervullen: doel, ontplooiing, rechten, plichten, werkinstrumenten; de ander inleiders gaan verder in op methodologie en technische aspecten van de waarneming tgv. de verkiezingen.

Na de middag steekt een onweer op: regen plent neer en de donder davert, waardoor de uiteenzetting van de Paco-man (Projet d' Appui à la Coördination des Observateurs) voor een deel onverstaanbaar is; zijn betoog klinkt eerder als een ontradingsgesprek dan een bemoediging om onder hun bescherming te gaan werken! Kris Berwouts van 11.11.11 klinkt realistischer. Het communicatiesysteem via GSM boezemt vertrouwen in.

Belangrijke elementen voor de hele missie zijn de “fiches d'observation rapide”; documenten die ons zullen toelaten Kinshasa op de hoogte te houden van het hele verloop van het verkiezingsproces.

Een eerste hinderpaaltje duikt op: onze SIM-kaarten werken niet! Foutje bij de registratie ... maar “'t komt in orde voor jullie morgenochtend vertrekken!” verzekert men ons.

's Avonds is er nog een persconferentie waarop de delegatieleiders uitvoerig de kans krijgen om onze opdracht toe te lichten: erop toezien dat het vrije, toegankelijke en transparante verkiezingen zijn.

Dinsdag 24/10

Half zes: na een vlug ontbijt verzamelen we om te vertrekken naar de Monuc-luchthaven (Mission de l'ONU en RD Congo) in Kinshasa. Je merkt enige nervositeit bij sommige waarnemers – speelt de speech van de Paco-man nog in het hoofd?

Aan de loodsen vóór de tarmac is het wachten geblazen en contacten leggen. Op enkele vierkante meters staan we met de halve wereld samen, een Roemeens kolonel, drie Zuid-Afrikaanse sergeanten, (met wie ik zowaar Nederlands kan praten) soldaten uit Nigeria, Guatemala en Ghana, 3 Burundese waarnemers en 2 Belgen! De zon geeft al flink warmte!

Gelukkig heb ik een fles water bij. Eenmaal voorbij de poort – het is nu 10.30u – stellen we vast dat de kolonel, de Burundezen en wij twee richting Mbandaka zullen vliegen.

Er is een kleine cafetaria waar we een koffie bestellen. Eén-dollar-biljetten worden niet aanvaard! (en dat zal ik overal vaststellen) Dan maar 10 USD geven om Francs Congolais terug te krijgen (... wat een vieze vuile biljetten!) Voordeel van dit systeem: er is geen wisselkoersschommeling: 1 USD = 500 FC.

Bij de koffie maken we kennis met 2 EU-waarnemers: een Fin en een Spanjaard. Menslief, hoe zijn die mannen uitgerust: kledij met logo, PC, GSM ... zeker geen bénévoles! Maar wel zeer vriendelijk en geïnteresseerd in onze missie; onze manier van werken weten ze te appreciëren. Zij zullen hun observatieopdracht uitvoeren in Gbadolite.

Het SIM-kaart-probleem is nog niet opgelost, maar een airportbediende zoekt en vindt een oplossing, nadat hij waarschijnlijk de hele CEL-TEL helpdesk mobiliseerde. Zijn fooi heeft hij meer dan verdiend.

Om half één mogen we instappen: een Russische Antonov 24 zal voor de verplaatsing richting Evenaarprovincie zorgen. Aurélie, de 3 Burundese waarnemers en ikzelf vormen de Eurac / CDCE – groep; enkele VN-militairen vervolledigen het groepje van een 15-tal passagiers. Bijzonder elegant stijgt het vliegtuig op en onmiddellijk slingert de Kongostroom zich onder ons, 1 grote weg gaat ook noordwaarts, grote groene vlakten tekenen zichzelf langs de brede stroom en vrij vlug komen er heuvels ... watten wolken zweven voorbij, alles wordt groen onder ons ... het woud, altijd tropisch groen, wordt dicht en vochtig.

Na anderhalf uur zet de Oekraïense piloot ons op de baan in Mbandaka, provinciehoofdplaats en stad waar Mobutu school liep. Met Paco-jeep en onze contactpersoon Mw Bitih, zoeken we logement; na anderhalf uur rondrijden, zoeken, vragen ... belanden we in Hotel Afrique – veel andere keuze was er niet!- ooit een driesterrenhotel, maar nu ... door de kapotte ruiten zie je de hemel: een veel-sterrenhotel dus. We zouden iets kunnen eten als we 't gisteren besteld hadden! Elektriciteit is er een paar uurtjes, in de vooravond, water vind je in een emmer en na heel hard aandringen (en 5 dollar) krijg ik ook een matras in de beddenbak! Gelukkig is er geen licht, zodoende zie ik enkel in het schijnsel van mijn zaklamp hoe smerig de kamer is. In het toilet hangt de geur van publieke stadsurinoirs! En toch heb ik er goed geslapen!

Hier hebben we contact met lokale mensen: vertegenwoordigers van plaatselijke NGO's, die ook bij de sensibilisering tgv de verkiezingen betrokken zijn. Terwijl we in open lucht een stukje geit eten, worden we voorgesteld aan de voorzitter van de lokale boerenorganisatie en aan de ondervoorzitter van de kiescommissie van de provincie.

Kamer en bed opzoeken in het volledige donker valt nog mee en met een handdoek als onderlaken val je ook goed in slaap na zo'n lange reisdag.

Woensdag 25/10

Opstaan in het donker! Wassen? Scheren? Vergeet het! Valies vullen en sluiten, want om half zes is er de afspraak met de chauffeur om me naar 't vliegveld te voeren. Mathieu, de point focal van de provincie, brengt me nog een grote zak met documentatiemateriaal en een megafoon voor de sensibilisering in Gemena.

Om 07.10 u checkin bij de Monuc; hier ontmoet ik weer de Roemeense kolonel, hij gaat terug naar Gemena, na enkele weken verlof thuis, en de EU-observatoren. Inschepen verloopt heel vlot en om 8.45 u zie ik de kronkelende Kongostroom en veel bijrivieren naar het Oosten verdwijnen, terwijl wij een uurtje verder noordwaarts vliegen.

Vooraleer te landen zweven we, als 't ware, boven savannegebied met groene open plaatsen, rondspringende dieren, grote waterplassen ...

Bij het uitstappen valt me één man op die de landingsbaan opgewandeld komt, één –en – al glimlach, handen uitgestoken ... dat moet Désiré zijn, mijn contactpersoon – een warm welkom!

Ik word per motor naar mijn verblijfplaats gereden, een eerste kennismaking met de uiterst slechte aardewegen van Gemena. Langs de weg zie ik groepjes soldaten, beschermd door zandzakjes, véél wandelaars, maar geen auto's!

Het welkom in mijn gasthuis is even hartelijk als de aankomst op het vliegveld. Een oudere blanke pater heet me welkom en aan zijn accent herken je direct zijn Italiaanse roots; de pastoor van de parochie – een jonge Congolese kapucijnerpater, toont me mijn bescheiden kamertje: de elektrische draden zijn uit de muur losgerukt, er is een opgemaakt bed met zijden(?) lakens, twee stoelen en een emmer water naast een lavabo die niet helemaal vast hangt! Maar ik heb geluk, zegt de curé: er is momenteel (zeer traag) stromend water en in Gemena heb je nooit last van muggen! Elektriciteit is er nu niet, maar soms gebeurt dat wel; een noodlamp met batterijen zorgt wel voor licht.

Nadat de curé me op het hart drukte, zeker en altijd mijn deur goed te vergrendelen, beginnen Désiré en ik een eerste wandeling. Het is een verkenning en kennismaking met een stukje van de stad. Vanuit mijn verblijfplaats, de paroisse Ste Elisabeth, is het een half uurtje stappen tot bij de Monuc (waar ik geregistreerd word en een noodtelefoonnummer mee krijg), nog een kwartiertje tot aan het CDD (commissariaat van het district), waar men me verzekert dat ook hun veiligheidsmensen voor mijn veiligheid zullen zorgen!

Langs de straten heb ik veel bekijks, want Désiré zegt me dat behalve de Italiaanse pater, een kloosterzuster en een Memisa dokters hier geen blanken verblijven.

Tijdens de wandeling krijg ik telefoon, (mijn SIM-kaart werkt!) uit Mbandaka om te informeren of ik een kamer gevonden heb en of alles veilig is.

Rond half vijf zijn we terug op de parochie en maken we de planning op voor de komende dagen. Morgen: halve dag vorming voor de observateurs nationaux, maar de fiches zijn niet meegekomen met het sensibiliseringsmateriaal! Geen nood, bij de paters zag ik een kopieermachine en we mogen die gebruiken!

Rond 17 uur vertrekt Désiré terug naar zijn werk en installeer ik me in een tuinstoel voor mijn kamertje. Ik neem nota's door voor de vorming van morgen en vraag père Joseph de fiches te kopiëren: de kostprijs is minder dan de helft van wat Désiré in de Cité zou moeten betalen!

Rond half zes is er groot klokkengelui en een generator start op: nu wordt elektriciteit gemaakt voor de mis van 6 uur en zo is er dus ook stroom in mijn logement (1 lampje aangesloten op de losgerukte draden).

Ik blijf nog even zitten in de tuinstoel, de avond valt vlug. Dan wandel ik naar de andere kant van het gebouw ... prachtig, die ondergaande zon; de lucht kleurt rood, de gloed blijft even hangen boven de bossen. Veel mensen wandelen naar de kerk en al vlug vullen kerkgezangen de ruimte tussen mij en de parochiekerk.

Na de mis is er gezamenlijk avondmaal en blijft de generator nog een tijdje werken; zo zal ik elke avond zien welke kleur rijst, bonen en fofou hebben – de smaak herken je meteen!

Donderdag 26/10

Na het ontbijt- koffie of thee met droog brood, waarop ik wat bruine suiker strooi – voert mijn motard, Denis, me naar de ontmoeting met de nationale observatoren van CDCE.

Om half negen begint de vormingssessie. Het zijn allemaal vrijwilligers die werken voor NGO's van de regio Gemena.

De vorming gaat door in een lokaal van de AASD, de NGO waar Désiré voor werkt, (action d' aide sanitaire et de développement aux plus démunis)

Ik verklaar mijn aanwezigheid en samen met hen stel ik vast dat hier in Gemena absoluut geen sprake is van electorale koorts. Onze gezamenlijke opdracht wordt: observatie van de verkiezingen, fraude en verstoring van de kiesverrichtingen rapporteren.

Dan worden de kieswetgeving, profiel van de observator en verwachtingen doorgenomen.

De fiche “observation avant le jour du scrutin” wordt grondig bediscussieerd en een paar punten vallen op: - sensibilisatie tot nog toe: onvoldoende

- stemming: waar? is geweten

hoe? onvoldoende gekend “is enkel voor intellectuelen!”

- incidenten: auto van Mobutist in brand gestoken

een zeker tribalisme tussen de partijen.

Na het middagmaal (de traditionele bonen met rijst) is er het (dagelijks) telefonisch contact met de collega's in Mbandaka en ook daar is het nog rustig. Ik krijg het verzoek contact op te nemen met Mr Luis, hoofd veiligheid Monuc - Gemena; daar worden (nog maar eens) mijn gegevens opgenomen en zie ik op zijn PC, de foto van de uitgebrande wagen.

Het vervoer per motor bevalt me wel, ook al moeten we over hellingen vol kuilen en bulten, maar mijn begeleider beweegt zo handig door de geulen dat we al een volgende helling oprijden voor je 't beseft. Soms word je door mekaar geschud en voel je al waar de blauwe plekken zullen komen.

Maar je ziet zoveel: vrouwen in kleurrijke panjes, kinderen amper gekleed, jongeren met modieuze sportschoenen, mannen in lompen en mannen in keurig gestreken pak! In de hele stad rijden geen personenwagens, kan geen enkele wagen die droge hobbelige wegen trotseren. Je ziet veel fietsers en enkele motoren, maar vooral wandelende vrouwen en kinderen met goederen op het hoofd bepalen het straatbeeld.

Rond vier uur begint het te druppelen .. en stelt Désiré voor “iets te gaan drinken” bij Mama Mabo, de enige plaats die wij een café zouden noemen. De regen plent naar beneden, maar de rietbedekking van de Place Mama Mabo houdt ons droog. Désiré vertelt nu pas, na mijn aandringen, over zijn werk; werken met en voor kinderen, o.a. van gestorven soldaten, met ex-kindsoldaten (Kabala-leger), met jonge weduwen en hun kinderen.

Als de regen iets vermindert, rijden we, soms glijdend, bijna vallend, terug naar de parochie. Na een verfrissend wasje, geniet ik van het gezelschap bij het avondmaal. Vanavond is er iets uitzonderlijks: vlees - een stoofpotje van kip en geit met rijst en bonen.

De curé is net terug uit de brousse en heeft onvoorstelbaar lekkere appelsienen meegebracht!

Echt iets anders dan de dagelijkse banaan als dessert. Er is een levendig gesprek aan tafel; enkele jonge paterkapucijnen zijn op doorreis en overnachten hier in de buurt. Ze vertellen over de coalitie Gizenga, Mobutu, Kabila en hoe de mensen hier het “verraad” van Mobutu zullen vereffenen zondag; immers bij de 1^e ronde behaalde Bemba 63%, Mobutu 30% en Kabila amper 1%. Het is boeiend te horen dat ze ons Belgen bezweren geen koloniaal schuldcomplex te hebben, integendeel “jullie legden de grondslagen van een moderne staatsstructuur, helaas liep het fout met 40 jaar Mobutisme!”

De regen houdt aan, maar het is heerlijk fris om te slapen.

Vrijdag 27/10

Na de regen van vannacht is er een lekker lenteweertje, een licht briesje en niet te warm. Désiré komt melden dat hij eerst naar 't werk moet ivm kinderen van soldaten die herinstallatie (mutatie) krijgen. Ik heb tijd om rustig, vanuit de plastic tuinstoel, de activiteiten voor mijn kamerdeur te bekijken: vóór mij trippelen duiven, achternagezeten door pups, tussen 4 Toyota's die vandaag op het erf staan.

De in een vierkant geconstrueerde gebouwtjes vormen als 't ware een omheining rond een centraal pleintje. Links zijn enkele werkmannen bezig om twee berghokken om te vormen tot eenvoudige slaapruiden. Rechts komt rook van onder de golfplatenbedekking; binnenin pruttelt een potje boven een houtvuur. Een "maman" doet neuriënd de was voor een jonge UN-man, die hier ook logeert. Een hele wasmand vol: vooroverbuigen, wrijven, spoelen, water putten en herbeginnen: na de voorwas, de hoofdwas. De short wordt wel 4 keer door het hele ritueel gehaald en daarna spoelen, uitwringen en over een geïmproviseerde wasdraad hangen.

Een oudere vrouw verzamelt gloeiende houtskool, om seffens het strijkijzer op te warmen. Gewassen hemden hangen nog op een draad en zullen straks netjes in de plooi gelegd worden. In haar "atelier" staat nog een vooroorlogse tafelnaimachine en een fles Primus!

Er is een voortdurend komen en gaan nu. Vrouwen komen water halen aan de regenput, werkmannen slepen planken aan, de keukenhulp sloft over het erf ...

De motard, mijn motard, komt me ophalen om naar Memisa te gaan; een korte ontmoeting met de Italiaanse dokteres, die hier oa bezig is met de strijd tegen de slaapziekte – een groot risico in deze regio.

Het is drukkend warm, mijn hemd kleeft op mijn lichaam. De volgende halte CDI Bwamanda – antenne Gemena – met een klein Centre de Santé. Net zoals daarstraks bij Memisa, een warm onthaal! De verantwoordelijke is er niet, maar de boekhouder staat me graag te woord. Het CM-logo op mijn rugzak trekt zijn aandacht En we zijn vertrokken! Mutualté de Santé, probleem met de aansluitingskaarten, kosten gezondheidszorg, de rol van CM en de vaststelling dat CDI en Memisa nauw samenwerken op het terrein:

curatieve zorgen: aids, ondervoeding, malaria
preventie : voedingsgewoonten, kindzorg
promotie : gezondheidsvoorlichting

En dan terug naar Ste Elisabeth. Als je aangereden komt krijg je een idee hoe de missiepost zich ooit ontwikkelde: de kerk, het parochiehuis (mijn logement), de school, het gezondheidscentrum, een kleine bibliotheek, een internaat voor oorlogswezen die hier school lopenDeze omgeving was vroeger een vooral blanke buurt, meerdere stenen huizen met omheining, aanplantingen, relatief goede zandwegen. Na de middag steekt weer een probleempje de kop op: er moet benzine gekocht worden, maar wie betaalt? Met veel schroom vraagt Désiré of ik dit wil voor mijn rekening nemen. Uiteraard, want de motor is het enige transportmiddel om ergens te geraken. We bezoeken het bureel van de CEI. (onafhankelijk centrum voor de verkiezingen) Langs de wegen: bijna geen kiespropaganda, maar toch liggen voor het voormalige postgebouw, nu CEI-centrum, (de post werkt al twee jaar niet meer!) gescheurde affiches van de provinciale verkiezingen. Een stinkende rookwolk hangt rond het gebouw. De ambtenaren hebben een groot deel van het archief verbrand; er is immers plaats nodig voor documenten ivm de verkiezingen.

In het gebouw is het een drukte van mensen die zich komen informeren: waar is mijn stemlokaal? Zijn mijn papieren in orde?

We ontmoeten er een EU-waarnemer. Ze doet een beetje uit de hoogte, nogal belerend, maar als wij onze manier van observatie uitleggen, laat ze toch blijken dat ze ons als collega's ziet!

De 5 Zuid Afrikaanse waarnemers heb ik nog niet gezien, wel iemand van Portugal en Guinée. (Carter center) Eén van de nationale waarnemers die we langs de weg ontmoeten meldt dat een autokaravaan met joelende, dansende mensen, een kindje aangereden heeft; zwaar gewond bleef het achter ... We stappen terug.

De schemering valt, de grond herademt, een duistere koelte valt over de parochie; ik sta voor het parochiehuis en tuur over de bomen. De nacht is onmetelijk, de glans van de sterren is hard, er zijn heel veel geluiden: nachtvogels, kikkers; wandelaars kijken raar op als ze me zien staan, een blanke die de donkere Congolese nacht ingaat.

Zaterdag 28/10

Ik word vroeg wakker. De horizon wordt stilaan verlicht. De grauwe tinten van de savanne krijgen kleur, er komt leven in het gras en de bomen. De eerste warmte overvalt me.... ik wandel naar de kerk.

Het zingend koor brengt ongelooflijk veel sfeer in de kerk. Een misviering met zo'n betrokkenheid van de gelovigen ... dit maak je niet veel mee!

Om half negen tekenen de observatoren de aanwezigheidslijst en beginnen ze direct, per 2, aan het afwerken van de fiche "de dag vóór de stemming". Met welke ernst werken die mannen en vrouwen! Na deze oefening ontspint zich een discussie over de rol van "kinderen" in de campagne. Daarna gebeurt de verdeling per wijk en per stemlokaal en worden afspraken gemaakt om de stemlokalen te bezoeken.

Désiré en ik bezoeken in de namiddag 8 centra, verspreid over de stad; er is een groot verschil tussen centre ville en cité. In de cité is er een grote belangstelling voor wat "de blanke komt doen", maar er is geen enkele afkerige houding merkbaar; in centre ville verlopen het bezoek en de gesprekken rustiger, aangenamer. Bij de verplaatsingen valt het op hoe handig mijn motard is en hoe vlot hij zich tussen de massa mensen beweegt! Het lijkt of heel Gemena op weg is om te kopen of te verkopen langs de stoffige rode zandweg, die Centre Commercial heet. Hotsebotsend, soms schuivend, komen we vlot aan de stemburelen. De meeste stemlokalen zijn ondergebracht in oude, zeer oude klaslokalen. Voor de deur is een vierkant (5 m x 5 m) afgespannen in rood-wit lint. Bij de burelen in open lucht, lijkt het of men een tuinfeest voorbereidt: tuinstoelen voor de leden van het bureau, een zeil tussen de bomen om te beschermen tegen mogelijke regen of zware zon, en een vierkant vóór de plaats waar de stemurnen moeten komen.

Op de meeste plaatsen zullen de voorzitters en de leden van het bureau blijven slapen; ze zijn immers verantwoordelijk voor het kiesmateriaal.

Vanaf het laatste stemlokaal, vlak bij de kerk, stap ik te voet verder; mensen groeten vriendelijk en 't laatste stuk wandelt een jonge man met me mee. Of ik hem herken? Hij was op de vorming en stapt nu naar het stemlokaal waar hij nationale observator zal zijn ... hij zal daar wel overnachten, want het is te ver van huis om morgen om 6 uur in het lokaal te zijn. De douche werkt vanavond, het stof en zweet worden weggespoeld ... Bij het avondmaal is er veel volk: een jonge Congolese dokter op terugweg van Mbandaka naar zijn post in de brousse, twee UN-mannen die hier avondmalen, père Joseph, de curé en ik. Er is bijzonder veel interesse voor wat we eigenlijk doen en waarom. Pas nu lijkt het dat de verkiezingen hen interesseert!

Zij hebben een uitgesproken mening over wat ná de verkiezingen moet gebeuren: één sterke leider en de "verliezer" die aanvaardt een serieuze oppositie te voeren via het parlement.

De Congolese mensen hebben genoeg van het wapengeweld! Ze willen rust, zodat (in die volgorde!) - hun kinderen weer rustig naar school kunnen gaan, bij leraren die behoorlijk betaald worden

- de gezondheidszorg terug op gang kan komen en de ziekenhuizen opnieuw normaal kunnen functioneren.
- de mensen weer werk kunnen vinden op de plantages, bij de wegebouw, bij de renovatie van hun kapotgeschoten of verbrande huizen.

Als de elektriciteit uitvalt is het geanimeerd gesprek nog niet voorbij! Bij een paar sappige stukken ananas voor mij en een kleine whisky (die ik kocht in Zaventem) voor hen wordt me nog een prettige nacht gewenst, want ik heb nog een afspraak in twee stemlokalen. Daar word ik echt verwelkomd door de voorzitters: de internationale waarnemer wordt er rondgeleid, het materiaal wordt getoond en in het licht van de zaklamp, zie ik dat zelfs de vloer geveegd werd.

Enkele lappen stof zullen dienst doen als slaapmat; ook twee getuigen installeren een geïmproviseerde slaappleats.

Het is een heldere nacht met veel sterren....

Zondag 29/10 verkiezingsdag

Half vijf, 't is nog donker, maar ik besluit toch op te staan. Het is nog echt koel; het schijnsel van de noodlamp biedt me wat licht om de emmer met water te vinden.

Om kwart over vijf, 't wordt goed klaar, stap ik de zandweg over, richting CDV 4073, gelegen achter de kerk, in het schoolgebouw. Midden op de weg blijf ik turen in de verte, de school ligt een beetje verderop, hellingafwaarts. De zon is nog maar net wakker, maar ze kleurt de omgeving onvergetelijk mooi: de kerk, het pleintje, verderop de savanne. Een klein windje steekt op. Ik snuif de geur van een Afrikaanse ochtend, warm en vol.

05.30 *u* er staan reeds groepjes mensen in de rij voor het stembureel
CEI-personeel met oranje hesje is het lokaal schoon aan het vegen.

05.50 *u* lokaal 4073 B: de president van het bureel nodigt alle personeel, getuigen en waarnemers uit om een kring te vormen rond de stembussen.

Hij begint met een gebed, in 't Frans, dan in 't Lingala. De groep stemt in met eerst een gegrom en dan een uitgesproken Amen; daarna nemen hij en de secretaris een stembus en tonen die in het deurgat en dan pas, ten aanzien van de mensen voor de deur, verzegelt hij de twee urnen.

Dan stemt hij, vervolgens de secretaris, nadien het ander personeel, de getuigen en tenslotte de nationale waarnemers.

06.00 *u* stipt! De kiezers worden per 5 toegelaten in het rood-wit afgebakende vierkant, de anderen wachten geduldig gedisciplineerd en rustig in de zon. Aankomende mensen zoeken op de geafficheerde model-kiesbiljetten hun kandidaten voor de provincie; de vinger schuift over de foto's tot ze hun kandidaat gevonden hebben. Binnen deelt de voorzitter de biljetten uit voor de presidentsverkiezingen en wijst de kiezer het stemhokje – een grote kartonnen doos! – en ziet toe dat de kiezer de oranje urne gebruikt; dan schuift de kiezer door naar de 1^e bijzitter die het zelfde ritueel toepast met de biljetten voor de provinciale verkiezingen en hen de witte urne aanwijst.

5 getuigen en 5 waarnemers zijn ijverig bezig om hun documenten in te vullen. Sommige kiezers danken de voorzitter en komen de waarnemers een hand en een merci geven.

Ik stap nog eens langs de andere burelen (ACDE) van centrum 4073

07.00 u ik krijg een oproep van de Paco-veiligheidscoördinator (alles rustig? veel volk?)
Intussen is mijn motard aangekomen en ook Désiré heeft vandaag een motor en een chauffeur gevonden. Bij de paters drinken we een kop koffie met een stuk brood.

Onze rondrit naar de verschillende kiescentra kan beginnen.

07.15 u lokalen 4077 ABCDE

bij die bezoeken contacteren we de eigen CDCE-waarnemers en vragen we de voorzitter en / of de secretaris:

- problemen bij de installatie?
- materiaal aanwezig?
- personeel voldoende gevormd?
- raming van de reeds uitgebrachte stemmen?
- beginuur van de stemming.

Elke keer worden we zeer hoffelijk onthaald en krijgen we eerlijke antwoorden.

08.25 u lokalen 4077 FGHI

in lokaal H is er een probleem ... kiezers bieden zich aan (geboortejaar 1988 of 1989) maar het zijn echt nog kinderen! Eén van hen antwoordt op onze vraag: “j’ ai quatorze ans, monsieur”, maar de voorzitter voelt zich machteloos: kiezerskaart + foto zijn in orde en die “kinderen” zijn geregistreerd als kiezer, dus ... Op de geafficheerde kiezerslijst valt het echt op dat er heel wat kiezers voor dit bureau geboren zijn in 1988 / 1989!

09.00 u lokaal G

een agent electoral helpt een kiezer ... wat wil je – zegt de voorzitter – in dit quartier zijn meer dan 50% analfabeet, maar al deze mensen willen toch deelnemen en voor hun kandidaat kiezen.

10.15 u het wordt echt drukkend warm – we vernemen dat het in Kin stortregent!

lokaal F: getuigen en waarnemers zitten dicht bij elkaar en wuiven zich met hun documenten koelte toe. Ook hier lopen veel kinderen rond (kiezers?)

11.37 u lokaal 4104

het is zeer warm! “la tension monte” zegt Désiré en op dat moment komen partijleden van JP Bemba roepend aan de ingang en scheuren de kiezerslijsten kapot, al roepend “les radiés peuvent voter!” (sommige mensen die de 1e ronde wel konden stemmen, waren voor deze ronde geschrap op de lijst – reden?)

Als wij in het deurgat komen is hun lawaai en woede al wat verminderd! Met vuisten in de lucht lopen ze weg.

De voorzitter looft ons! Merci, jullie (internationale) aanwezigheid verhoogt de geloofwaardigheid en de legitimiteit van deze stemming.

11.45 u: we eten een banaan en drinken een flesje water, naast lokaal 4095 H en inventariseren:

- opkomst amper 22%, vooral vrouwen.
- reden? kerkdiensten die nog bezig zijn.
vrouwen komen kiezen vóór ze naar de markt vertrekken.
- problemen met mensen die niet kunnen lezen en schrijven (we zagen getuigen + observator, met toelating van de voorzitter, een oude dame helpen om haar kandidaat te vinden op de provincielijst)
- vaststellingen:
 - * gebrek aan meubilair (tafel, stoel, ...)
 - * openluchtlokalen : voorzitter bracht zelf tentzeil mee om afdak te maken en stoelen om te zitten.
 - * 1 lokaal zonder materiaal om documenten te verzegelen.
 - * 1 lokaal zonder verpakkingsmateriaal.
 - * overal zéér welkom.
 - * overal minstens 1 politieagent aan de deur.
 - * CEI – personeel: goed gevormd.

13.30 u fikse regenbui.

13.45 u lokaal 4073 E: ontgoochelde voorzitter, hij verwachtte meer volk, zoals bij de 1e ronde.

4073 C: ongelooflijk veel analfabeten, maar de voorzitter vangt dat rustig op.

4072 E: onder een zeil buiten gaat het er gemoedelijk aan toe, 't lijkt of de mensen wandelend en pratend naar een tuinfeest komen.

15.40 u lokaal 4082: de Monuc – veiligheidsofficier en een radio Okapi - journaliste wandelen in de omgeving van dit kiescentrum, waar het bijzonder rustig is.
De CEI-mensen klagen over honger, maar werken rustig door.
Hier in deze wijk zijn opmerkelijk minder analfabeten.

16.00 u lokaal 4100: een jongerenbende, opgewonden, chargeert tegen een ingebeelde tegenstander; 't lijkt wel een choreografie: ritmisch scanderen, houding aannemen, vuisten omhoog, roepen, kort gezang ...

4103: voorzitter meldt dat hij geen lamp heeft, om vanavond de telling te doen!

4102: voorzitter en leden weggejaagd uit bureau; de politie kon / wilde niet optreden.

er wordt geroepen naar ons (“waarnemers zijn betaald door Kabila!”)
de nationale waarnemers klagen – ze worden moe, hebben honger, hoe zit met de vergoeding? het beloofde T-shirt?

4086 A: de voorzitter geeft aan elke kiezer uitleg (veel analfabeten!)

4086 B: er waren 32 biljetten tekort voor presidentsverkiezingen, maar de CEI-coördinator loste het probleem op.

4086 C: er waren 7 biljetten (président) te kort, maar ook hier, na een beetje wachten, werden stembrieven aangevoerd.

16.45 u na een hele dag crossen over hobbelige zandwegen, langs smalle bospaadjes stoppen

we even aan een kraampje voor een cola voor mij en Primus voor de 3 anderen.
we delen 3 droge broodjes en enkele bananen en zetten alles even op een rijtje:

we bezochten 9 centra - 4 centre ville
 - 5 cité
dwz 38 stemlokalen - 18 centre ville
 - 20 cité

namiddag: 5 centra en 21 stemlokalen

- ° Deze middag stelden we vast dat mensen, die hun kiezerskaart verloren waren, toch een oplossing zochten en vonden om te kunnen stemmen.
- ° Overall was er overwegend orde en goede organisatie in de stemlokalen.
- ° We menen te mogen stellen dat de stemming vrij, toegankelijk en transparant verliep.

Geen wonder dat mijn rug en achterwerk een beetje pijn doen; balanceren achterop een motor vraagt serieuze inspanningen.

17.30 u lokaal 4073 D: de voorzitter heeft zojuist het bureel gesloten verklaard en laat 2 stemhokjes (de “grote dozen”) voor de ingang plaatsen – er is immers geen deur aan dit lokaal. De 2 andere stemhokjes worden open geplooid op de grond (er is ook geen tafel aanwezig!) de eerste, oranje urne, wordt geopend; alle biljetten worden op een hoop gegooid. De 1^e bijzitter neemt elk biljet op, telt luidop het aantal uitgebrachte stemmen en legt ze dan aan de andere kant: 1, 2, 3, tot 482. Het is absoluut stil tijdens die telling; het lampje op batterijen geeft een beetje licht, daar waar de secretaris zit. Een paar zaklampen van getuigen en waarnemers zorgen voor iets meer licht. Daarna opent de voorzitter elk biljet, geeft het door aan de 2e bijzitter die het biljet bekijkt, toont aan de aanwezigen en de naam noemt van de kandidaat op wie gestemd werd. Veel aanwezigen turen mee in het donker! Bij twijfel (blanco / ongeldig) wordt het biljet doorgegeven aan de waarnemers en getuigen en dan wordt beslist.

Biljet 482 is geteld; Désiré en ik noteren Kabila 15 stemmen
 Bemba 457 stemmen
 Blanco 9
 Ongeldig 1

Alle documenten worden nu, onder leiding van de voorzitter, gelezen en ingevuld volgens de procedure die voorzien is.

De telling van de provinciale verkiezingen kan beginnen, maar nu zijn er per stembiljet 3 bladzijden ter grootte van een krant. Zoeken dus naar de plaats waar gestemd werd.

Rond half één besluit ik terug te gaan naar de parochie; de voorzitter bedankt me voor de solidariteit en de onafhankelijke observatie!

Ik ga rusten, maar zij zetten door! Onvoorstelbaar!

Maandag 30/10

6.15 u aan kiescentrum 4073 ontmoet ik een statige, grijzende man: hoofdonderwijzer, stelt hij zichzelf voor, al meer dan 40 jaar actief in Ste Elisabeth, begonnen in de missieschool en de “christelijke missie was, maar blijft een belangrijk element in de ondersteuning en de begeleiding van de mensen in RDC.” Er zijn 1480 leerlingen, verdeeld over 21 klassen, met 21 leerkrachten.

Over de verkiezingen is hij duidelijk: we willen een sterke, dynamische leider! Spijtig dat de mensen enkel naar de figuren kijken en niet naar hun programma ... maar ja, hier in de streek kunnen de grootste groep mensen helaas niet lezen en schrijven; gelukkig zijn er NGO's die volwassenenvorming in hun aanbod hebben opgenomen.

In alle bureaus zijn de mensen nog aan het werk! Documenten invullen in 2-en 3-voud, namen inschrijven van de kandidaat – provincieraadsleden met aantal stemmen (in cijfers en letters!) De hele nacht werkten ze door. Niets te eten, niets te drinken Ze klagen, maar werken toch door; een getuige ligt te slapen; één van onze waarnemers doet pogingen om nog te observeren, maar heeft het moeilijk!

De voorzitter van bureau D vindt het wel fijn dat de “blanke” ook al zo vroeg op is en opnieuw aanwezig in een stemlokaal ...

De dame van de Paco roept me op om te informeren naar de situatie in Gemena.

Om 7 uur keer ik terug voor een ontbijt; de tafelenoten zijn bijzonder nieuwsgierig naar de (objectieve) resultaten, want volgens de radio was er vannacht toch wel één en ander te doen rond sommige telburelen! In de omgeving spreekt men van 1 dode en enkele gekwetsten (vandaar die Paco-oproep daarstraks) Ze zijn niet verbaasd dat de telling zo'n overdonderend resultaat voor Bemba aangeeft, hij is immers een “kind van de streek ... weet je: ook de koffie die je drinkt komt van een Bemba-plantage, waar sommige van onze mensen werk vinden!”

Om kwart voor acht staat Denis al klaar; eerst passeren we aan het Monuc-bureau ivm mijn reispapieren voor woensdag; mensen herkennen blijkbaar “de observateur”, want hier en daar zwaaien ze ons toe.

Aan het AASD-bureau is het een drukte; druppelsgewijs komen nationale observatoren binnen; de fiches worden aangevuld en afgewerkt en dan begint het sms-werk, maar er zijn te weinig telefoons ... Als de meesten aangekomen zijn, is er een korte evaluatie. Eerst een ventilatiemoment: de vergoeding van 5 USD is toch wel zéér weinig voor zo'n weekend; andere NGO's gaven meer dollars, een T-shirt en een petje ... maar echte discussies zijn er niet: de mensen zijn moe en hongerig!

Ze zijn ook verwonderd over de lage opkomst – 50 tot 60 %; hun veiligheid was verzekerd, maar de omstandigheden bij het tellen waren meestal erbarmelijk: geen stoelen, documenten op de grond, slecht verlicht

Maar dan verbaast me een reactie van een jongere: waarom hebben we dit werk gedaan? voor onszelf? neen! uit liefde voor de RDC! we wisten wat we zouden krijgen; over dat akkoord voer je geen discussie! geknik en gemompel ronden de discussie af en er worden verwachtingen geformuleerd naar de nieuwe bestuurders toe:

- zorgen dat de wederopbouw van het land rustig kan verlopen
- hopen dat het parlement zijn rol kan spelen, dat de oppositie met het woord gevoerd wordt
- zorgen dat justitie opnieuw en onafhankelijk functioneert
- veiligheid garanderen voor iedereen; leger en politie moeten sterke leiders krijgen
- hopen dat er belastingen geheven worden op producten die uit het land gehaald (gestolen) worden
- de ambtenaren en het onderwijs herwaarderen en betalen
- de gezondheidszorg beter uitbouwen.

Een moment om toch even te slikken!

Zo'n verwachtingen ... zouden de partijmilitanten zo'n programma hebben kunnen schrijven? Hier is werkelijk een *middenveld* aan het denken; nu nog de structuren en middelen om hun verwachtingen naar een hoger echelon te kunnen brengen.

Het is intussen al late namiddag; Désiré en ik besluiten nog eens langs te rijden aan het CLCR (Centre Local Compilation Résultats) het lokaal verzamelpunt van alle biljetten en van alle uitslagen. De organisatie lijkt in orde: naam inschrijven bij binnen – en buitengaan, er zijn de voorziene afdelingen (centralisation, apurement, archivage, compilation); 5 PC's om alle gegevens in te brengen en naar Kinshasa door te mailen – generatoren produceren op volle toeren elektriciteit.

Heel traag komen pakken met documenten binnen, de observatoren zitten een beetje verveeld te wachten op wat "actie".

Vóór het bureau staan straatverkopers hun waar aan te prijzen, we groeten vriendelijk en rijden rustig terug naar Ste Elisabeth.

Een hele groep vrouwen met kinderen op doorreis, houden even halt op het erf van het parochiehuis. Désiré en ik delen een cola en enkele Lotus-speculooskoeken met de kleinsten ... direct zit de groep rond ons en worden we bestookt met vragen: hoe verliep de stemming hier? heeft Jean-Pierre gewonnen? hoe is België? waarom ben je hier?

Als de avond valt vertrekken ze; Désiré wil – zoals altijd – niet blijven avondmalen.

Na het avondmaal is er nog een aangenaam gesprek met de jonge dokter (morgenochtend vertrekt hij terug naar de diepe brousse). Hij stelt dat veel patiënten lijden, zelfs sterven bij gebrek aan hulpmiddelen (zoals bij de griepepidemie in 't voorjaar), de toestand in de Congolese ziekenhuizen is schrijnend: de basisinfrastructuur is verouderd of zelfs totaal afwezig maar toch blijven de meeste mensen gemotiveerd om hun job te doen. Bij hem in de brousse stelt aids ook veel problemen! (de soldaten van zowel Bemba als Kabila passeerden elk 2 maal!) Gelukkig is er niet echt armoede en hongersnood – de natuur is immers zeer mild in deze provincie.

Dinsdag 31/10

Kwart voor vijf: vogelgekwitter wekt me, behalve dat geluid is het absoluut stil!

Eenmaal het licht wordt, verdwijnt het gekwitter; er lopen reeds mensen over het erf.

De douche werkt! Bij een kop zeer sterke "warme" koffie smaakt een stuk droog brood, met bruine suiker erop, als een gebakje.

Om 7 u 45 wandel ik langs de straatverkopers aan de kerk; ik koop een pakje biscuits en een fles water en praat nog even met de "coiffeuse" die bezig is met schaar en kam het haar van een kleuter langs de schedel weg te knippen; voorbijwandelede schoolkinderen groeten beleefd.

Rond 8 u 15 begint de bedrijvigheid in het Centre de Compilation; mensen komen per fiets aangewandeld, zware pakken liggen op het zadel en de rooster; iemand vertrok gisteravond ... want de voorzitter van zijn stembureau had hem gevraagd om de pakken deze morgen af te leveren!

Aan het bureau van de AASD zijn enkele nationale observatoren aandachtig een mini- radio aan 't beluisteren; men meldt geweld in de Equateur, gelukkig niet hier!

In groepjes worden de fiches vervolledigd en doorge –sms–t naar Kinshasa.

Eén van de observatoren komt binnen en excuseert zich dat ze pas nu haar fiches binnen brengt; gisteren was ze te moe om nog 2 uur te stappen om langs te komen.

Als we 's middags naar het CLCR – lokaal rijden, vinden we een bordje aan de deur: het personeel (en dus ook de getuigen en de observatoren) rusten anderhalf uur; aan de deur staan ook 3 Zuid-Afrikaanse observatoren te wachten.

Tijdens het gesprek stellen we gemeenschappelijke pijnpunten vast: het stemmen per derogatie, het probleem van de geschrapten (les radiés), de weigering de pink in de inktpot te steken na de stemming, de te kleine stemburelen ...

Volgens de verantwoordelijken van het centrum zijn reeds 66% van de biljetten en PV's binnen van de regio Gemena, voor Budjala zijn nog maar documenten binnen van 1 kiescentrum. De werkzaamheden verlopen rustig, in grote orde en met veel ijver; er worden geen "onbevoegden" toegelaten in de lokalen.

Als we terugkomen aan het AASD – centrum, komen 2 moeders met 4 kinderen langs. Ze komen al van de Oostprovincie. Eén van hun mannen, een soldaat, is gestorven in Kisangani en nu zijn ze op zwerftocht naar huis. Désiré zal vervoer zoeken. De kinderen hoesten, zijn hongerig en wenen ... de AASD – vrijwilligers zullen vanavond wat eten brengen, belooft Désiré, want dit is toch één van hun doelstellingen "aide aux plus démunis".

De Monuc meldt dat ik morgen een vlucht naar Mbandaka kan nemen en dan zien ze wel voor de volgende dagen.

Woensdag 1/11

Om half zes hoor ik al de tamtam-klanken vanuit de kerk. Een blanke (Italiaanse) zuster begroet me aan het kerkplein "un nouveau père de brousse"? ik moet ze teleurstellen, maar ze luistert toch geboeid naar wat ik hier kwam doen.

Het meisjeskoor van het Lycée zingt fantastisch, de tamtam en het handgeklap ondersteunen het ritme. De curé is ook in vorm, heupwiegend gaat hij voor in de eucharistie, de volle kerk beweegt, zingt mee, geniet van de dienst.

Na het kort ontbijt rijden we langs het CLCR-bureau: nog steeds zijn niet alle biljetten binnen; er zijn nog altijd getuigen en observatoren aanwezig, de voorzitter vermoedt dat het nog 2 dagen kan duren voor alles afgewerkt zal zijn.

In het AASD-lokaal zijn de meeste nationale observatoren aanwezig voor een laatste evaluatie van hun opdracht en is er een werkvergadering als voorbereiding van een vormingsdag met nieuwe vrijwilligers. Het is een warm afscheid, met de vraag om nog terug te keren, contact te houden

Om 10 uur meldt Monuc dat ik vanaf 12 u stand-by moet zijn op Gemena-airport, het vliegveldje met 1 startbaan.

Aangezien ik de hele periode leefde met mijn valies als klerkast, vraagt het inpakken geen tijd. Ik loop langs de keukenhulp, de knecht ... ik verlaat parochie Ste Elisabeth, ik voelde me hier echt thuis, het is een warm afscheid van vrienden....

Vooraleer te vertrekken drink ik nog een Fanta met een jonge père de brousse en voor een laatste keer vraagt ook hij hoe dat zit met mutualisme bij ons, de MSAG in Gitega, de rol van Wereldsolidariteit ... Denis en Désiré zijn er al ...

Ik stop Denis nog 5 dollar toe, hij glundert en is ontroerd. Ze voeren me, langs de Bemba-residentie, naar de luchthaven. De zon brandt ... we zwijgen, nemen afscheid, bedankt! tot ziens?

Er is de hele middag grote beweging op en rond de landingsbaan ... politiemannen, soldaten, burgers van een Bemba-militie, een paar keer controle van mijn documenten, opdringerige soldaten die bedelen om sigaretten, cadeaus, horloge, geld. Een oudere commissaire blijft voortdurend in mijn buurt en ook hij heeft veel vragen over mijn opdracht hier: waarom? door

wie gezonden? tevreden? opmerkingen? En weer hoor je, met hoeveel heimwee de ouderen denken aan de periode met de Belgen! Een zware regenbui zorgt ervoor dat het wat rustiger wordt en rond half 4 landt eindelijk een vliegtuig.

De Antonov 24, met dezelfde crew als bij de heenreis, zweeft ons naar Mbandaka. Bij aankomst is de luchthaven leeg. De meegereisde soldaten worden opgehaald, en daar sta ik dan ... alleen op de tarmac. Vóór het gebouwje zitten een paar geeuwende soldaten en ik zet me op mijn valies, bel het Paco-nummer, maar krijg geen verbinding. Het is warm, ik zoek de schaduw op. Een klein jongetje komt vanuit een bosje naar me toe, met een mandje bananen en een paar flesjes water. Ik geef hem 2 dollar voor enkele bananen en een fles water. Hij nestelt zich naast me en we eten samen een banaan. Heerlijk, zo'n maaltijd! Mijn maag kon 't gebruiken. Het wordt frisser, 't wordt avond ... plots komt een oud Toyota-busje voorrijden, met een sticker "Paco-passengers". Felix, een Burundese waarnemer, draait het raampje open, hij zal me naar het logement brengen ... een klein witgekalkt kamertje, met bed en muskietennet. Sanitair? ginder achter (in 't bos!) ergens.

Samen met Felix rijd ik naar 't centrum. Voor 't eerst in 8 dagen zit ik in een auto, zie ik een soort macadambaan, merk ik elektriciteit ... we stoppen aan Metropole 22 – een café – dit lijkt me onwezenlijk; ook de 3 andere Eurac-observatoren komen eraan; ze merken mijn verwondering om de "luxe" die ik hier zie en zijn benieuwd naar mijn ervaringen.

Het avondmaal is heerlijk! Een schijfje tomaat, een ring ajuin en een verrukkelijke visbrochette! Een frisse cola parelt over mijn tong.

Het wordt laat ... het busje voert ons terug, maar 't laatste stuk wordt stappen, de weg is te glibberig, de putten te diep en vooral het is helledonker!

Op mijn kamertje is er een peertje dat wat licht geeft. Als matrasbedekking gebruik ik mijn handdoek In de verte hoor ik tamtams en joelende jongeren; ik stap nog even buiten, er hangt een koperkleurige halo rond de maan, het begint zachtjes te regenen.. Tegen de zwarte koepel van de hemel flitsen bliksems, ze spatten open als vlammen, de donder knettert ... het regent harder.

Donderdag 2/11

Het logement was vroeger een soort familiepension met conferentiezaal. Alles is er verkommerd en het toilet ... inderdaad, je kunt beter "in het bos" gaan!

Het ontbijt smaakt: er is brood met boter en confituur! En voor de liefhebbers sardienen in olijfolie.

Het Paco-busje brengt ons (de 3 Burundezen en ik) naar Mbandaka-airport waar we om 6.30 uur verwacht worden. De weg naar de luchthaven loopt een stukje door de stad en je merkt dat hier meer welstand is bij de mensen; er zijn echte huisjes, een soort lintbebouwing zelfs, mensen vegen voor hun deur; hier en daar een soort winkeltje, en niet de etalageverkoop op de grond zoals dat in Gemena was!

Terwijl we wachten, trakteren we ons op een Néscafé, met suiker, melk en een koekje. Met Felix zetten we een boompje op over "roeping" en zijn rol en verwachtingen als jonge methodistenpriester in Afrika. De anderen, Lucien en Capitoline, blijken ook zéér gelovige mensen te zijn, waarschijnlijk heel normaal voor vertegenwoordigers van Christian Aid.

De vlucht naar Kinshasa lijkt een verso-copy van de heenvlucht. We volgen de donkere stroom en herkenningspunten komen te voorschijn: groene vlakten, meren met eilandjes, immer groen woud ...

Een chauffeur van Christian Aid wacht ons op in een druilerig Kinshasa voor een uurtje stadssightseeing! Wat een vuile stad! Massa's vuil en vuilnisbelten, open riolen vol vuil en

modder, autobanden en autowrakken langs beide kanten van de weg; ongelooflijke, verraderlijke putten in het wegdek en zeer veel mensen op stap!

De rust van Centre Nganda lijkt onwezenlijk na de hectische tocht door de stad. Hugo is er al en bij het eten vertellen we een stuk van ons wedervaren: zijn belevenissen in de miljoenenstad Kinshasa en mijn ervaringen in de rust van Sud Ubangi. Piet zou onderweg zijn naar Kin. heeft Hugo vernomen, maar vanuit het zuiden blijkt het moeilijk om met de Monuc de hoofdstad te bereiken.

De rust van de avond in het centrum doet me mijmeren: parochie Ste Elisabeth, Désiré, mijn motard Denis, de observatoren Na een verkwikkende douche ga ik vroeg slapen.

Vrijdag 3/11

Het is nog zeer rustig in Centre Nganda. Bij het ontbijt stellen we vast dat nog heel wat collega-waarnemers ontbreken ... de vluchten uit het Oosten en het Zuiden zijn nog niet tot in de hoofdstad geraakt.

We wisselen impressies uit met tafelgenoten: zeer uiteenlopende, maar overwegend positieve ervaringen als waarnemer komen naar boven.

Om 9 uur begint de debriefing: per provincie is er een getuigenis: ervaringen, cijfers, ... ; algemene indruk: de 2de ronde verliep rustig, enkele onregelmatigheden kunnen de positieve balans en sfeer niet teniet doen!

De resultaten van de “observation rapide” (het sms-verkeer op zondag en maandag was zeer adequaat!) geven een zeer realistisch beeld van wat zich in Kongo afspeelde tijdens de kiesverrichtingen. Meer dan 8800 antwoordfiches werden door de computer in Kinshasa verwerkt. De Eurac-CDCE verantwoordelijken zijn fier op het gepresteerde werk van de observatoren. De persberichten die we te zien krijgen geven ook een positieve evaluatie van de Eurac-CDCE-observatieopdracht.

Na de middag sijpelen berichten binnen dat de vluchten uit Katanga en Kivu op gang gekomen zijn (we zien Kris voortdurend bezig bevestiging te zoeken van die berichten ...); enkele collega's uit Bas-Congo komen ook nu pas terug .

In groep rijden we naar het centrum om onze bagage af te geven, opdat de check-in morgen zonder douanebemoeiing zou kunnen verlopen!

De rit door de stad bevestigt het beeld dat Hugo gaf: een vuile stad, veel miserie, veel jongeren, massa's mensen langs de weg, enkele “betere” cité's ...

De formaliteiten voor het afgeven van de bagage hebben een bureaucratisch tintje: paspoortcontrole door 3 verschillende mensen, afgeven valies aan 2 personen, wegen en stapelen door 3 mensen ... maar niemand doet moeilijk! Onze Eurac-badge opent nog altijd deuren.

's Avonds is er een Congolees buffet ... zal mijn maag al deze mooi uitgestalde lekkernijen aankunnen? Ik zal maar van alles proeven en verrast worden door de verschillende smaken heerlijk! De koffie en het dessert achteraf geven een voldaan gevoel ... ook de tafelgenoten brachten me wat bij: een presbyteriaanse bisschop en een jong Vlaams koppeltje dat voor 't eerst in Kongo is, op weg naar hun opdracht – een landbouwproject voor Broederlijk Delen in het Zuiden.

En dan zien we een groepje met Piet binnenkomen! Wat ziet die er moe uit. Maar zijn verhaal is dan ook zeer spannend, avontuurlijk, vol afwisseling ...

Zaterdag 4/11

Het vertrek uit Centre Nganda verloopt vlot en op de weg naar Ndjili is Hugo een betrouwbare gids om ons te wijzen op opmerkelijke plaatsen en pleinen.

Als VIP's wordt onze delegatie in een aparte wachtruimte gebracht ... de Congo-missie is voorbij.

En zo is ook de WS-cirkel rond: Piet was in 't Zuiden, Hugo in de hoofdstad en ik in 't Noorden. Onze ervaringen lijken zeer complementair: in een mijngebied, een brousse omgeving en in een grootstedelijk milieu ... is er één gemeenschappelijke conclusie:

*overall staat het middenveld – de société civile –
klaar om mee te werken aan de verzoening en de democratisering.*

*Stel ons niet voor
als een miserabel volk
maar als een taai en weerbaar volk
dat vecht en daarbij geen hulp nodig heeft,
maar bondgenootschap en solidariteit.*

A bbé Mpundi

(“Adem halen. De wereld rond”)

Eddy Temmerman